

Zuzana Kružicová, Dějiny dermatovenerologie na pražských lékařských fakultách v letech 1790-1945. Disertační práce 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy, Praha 2013, 384 s. včetně příloh.

Posudek oponenta disertační práce:

Dějiny dermatovenerologie patří k velmi zanedbávaným tématům z dějin vědy, resp. dějin medicíny jako takové, skoro se zdá, že pověstná ostýchavost spjatá s danými chorobami se přenáší i na historická zpracování daného tématu. V tomto směru je jednoznačně možné říci, že MUDr. Zuzana Kružicová vstoupila do tématu, jehož zpracování je z hlediska dějin lékařství podstatné a přitom relativně málo zpracované. Rovnou lze také říci, že se ho zhostila opravdu se ctí.

Dějiny lékařství jsou problematické mj. tím, jak se historicky měnilo názvosloví (terminologie), ale také diagnostika jednotlivých chorob, v tomto směru ovšem situaci disertantce nepochybně usnadnilo její lékařské vzdělání, které ji umožnilo z dávných kazuistik vyvodit závěry pro dnešní pojetí klasifikace chorob.

Zuzana Kružicová se bezpečně orientuje v problematice dějin venerologie a dermatologie v českých zemích i ve vlivech, které na vývoj v českých zemích (Československu) působily, vedle dermatovenerologie se zde objevují i další choroby, jimž se tehdejší zájemci o venerologii věnovali ve své badatelské činnosti (mj. cukrovka, lupénka).

Dějiny dermatovenerologie jednoznačně vyplývají z toho, jak se postupně daná disciplína ustavovala (etablovala) jako svébytný vědecký a medicínský obor, Zuzana Kružicová českou dermatovenerologii zasazuje do (středo)evropských kontextů, vhodně připomíná tradice vídeňské školy, z nichž nejen pražská dermatologie vyrůstala. Od těchto tradic přechází disertační práce k problematice nejvýraznějšího tématu venerologie posledních staletí, tj. syfilis a jejím proměnám z hlediska choroby i diagnostiky, včetně otázek prostituce. Následují pak stěžejní partie disertace věnované pražské lékařské fakultě, jejím klinikám a významným osobnostem, přičemž do problematiky postupně vstupuje i nacionální otázka – soupeření Čechů a Němců na poli medicíny i vědy jako takové, včetně snahy bránit narůstání počtu českých

profesorů na Karlo-Ferdinandově univerzitě, její lékařské fakultě, v druhé polovině 19. století, jež nicméně nakonec směřuje (stejně jako u ostatních fakult) k rozdělení pražské univerzity na dvě – českou a německou. Toto soupeření přesto bylo pro českou dermatovenerologii podstatné, neboť nakonec pomohlo ustálit českou odbornou terminologii, jak disertační práce také dokládá.

Jakkoli jsou zmiňováni v práci všichni významní představitelé dermatovenerologie na pražské (po roce 1918 i brněnské a bratislavské) univerzitě, na její české i německé fakultě, od počátků rozvoje oboru až do roku 1945 (s přesahy až k dnešnímu stavu), je zřejmé, že stěžejní osobností tu je především skutečný zakladatel české dermatovenerologie Vítězslav Janovský, jeho osobnost, pedagogické působení i vědecké dílo. Připomínány jsou však i další osobnosti, upozorníme tu na alespoň na cenné výzkumy Zuzany Kružicové k osobnostem Františka Šambergra, Karla Gawalowskiho, Philipa Josepha Picka, Karla Kreibicha či Rudolfa Bezečnyho, z nichž každý přispěl k rozvoji oboru, jakkoli byly jejich osobnosti a přístupy různorodé.

Vedle využití rozsáhlé literatury, vydaných pramenů (mj. odborných textů a přehledných příruček samotných aktérů jejího díla) a cenných archivních údajů (Národní archiv, Archiv Univerzity Karlovy) je třeba vysoce ocenit především disertantčinu práci se starými lékařskými časopisy – česky i německy psanými, z nichž vyvodila řadu obecných závěrů, ale i poznatků k činnosti jednotlivých představitelů oboru, počítaje v to i soupisy jejich publikační činnosti. Vedle klinik a dalších lékařských zařízení, včetně nikdy nerealizovaných návrhů, se tak čtenář může seznámit s dějinami pražských odborných časopisů (mj. Česká dermatologie, Časopis lékařů českých, Archiv für Dermatologie und Syphilis) a se vznikem odborných vědeckých společností pro dermatologii (zvl. Československá vědecká společnost dermato-venerologická), ale i snah o spolupráci s dalšími slovanskými státy, která se objevovala po první světové válce i v dalších vědních oblastech (včetně historie jako takové).

Za cenný považuji i shromážděný materiál v přílohách, včetně příloh textových, snad jen nebylo úplně nutné přikládat dobové fotografie prostitutek (v tomto směru je možná mírně nadbytečná i pasáž na s. 32-34, event. až do s. 39, jež zmiňuje dějiny prostituce dávno před sledovaným obdobím a s tématem práce souvisí spíše volně).

Z drobných doplňků, pokud by autorka hodlala svou práci např. publikovat knižně, bych si dovilil upozornit na celkové zpracování Dějiny Univerzity Karlovy I-IV (edd. F. Kavka – J. Petrář), jež by asi v práci nemělo chybět z hlediska celkového kontextu, třebaže k dějinám lékařských fakult spíše sumarizuje cenné výzkumy L. Hlaváčkové a P. Svobodného, které disertantka všechny zná a výborně s nimi pracovala. Na s. 181 bych také doporučoval promyslet formulaci, že po roce 1918 přestala být Karlova univerzita „jedinou univerzitou ve státě“ – z hlediska Rakousko-Uherska do roku 1918 zdaleka jedinou univerzitou nebyla, spíše by ji bylo možno označit za jedinou českojazyčnou univerzitu (zvl. po roce 1882); řadu studentů z Moravy tehdy běžně ovšem studovala na univerzitě ve Vídni, jako hlavním městě monarchie, které bylo dokonce blíže než Praha (pro Slovensko tuto úlohu vědeckého centra plnila zejména Pešť/Budapešť’).

Přes určitou popisnost práce disertační spis Zuzany Kružicové vysoce oceňuji, cenná je nejen vlastním výzkumem, ale také tím, že ho dokáže zařadit do širších odborných souvislostí, vedle již zmiňované vídeňské školy tu upozorňuje i na vlivy německé a francouzské dermatologické školy po první světové válce či na rozsáhlou spolupráci slovanských dermatovenerologů.

S obsahem spisu i s vyslovenými závěry lze jednoznačně souhlasit, použité postupy a metody odpovídají tématu disertační práce, autorce – i dalším odborníkům a zájemcům – rozšířila obzory v oblasti dějin medicíny, ale zejména v oblasti historie dermatovenerologie jako takové. V tomto směru jde o dílo aktuální a podstatné pro další poznání v oblasti dějin české dermatovenerologie.

Disertační práce MUDr. Zuzany Kružicové jednoznačně dokládá a prokazuje její schopnosti k samostatné tvůrčí činnosti, k vědecké práci. Předloženou práci tedy s potěšením doporučuji k úspěšné obhajobě a k udělení titulu Ph.D.

doc. PhDr. Bohumil Jiroušek, Dr.

České Budějovice 26. července 2013